

Befolkning, sysselsättning och ekonomisk utveckling i Östra Mellansverige

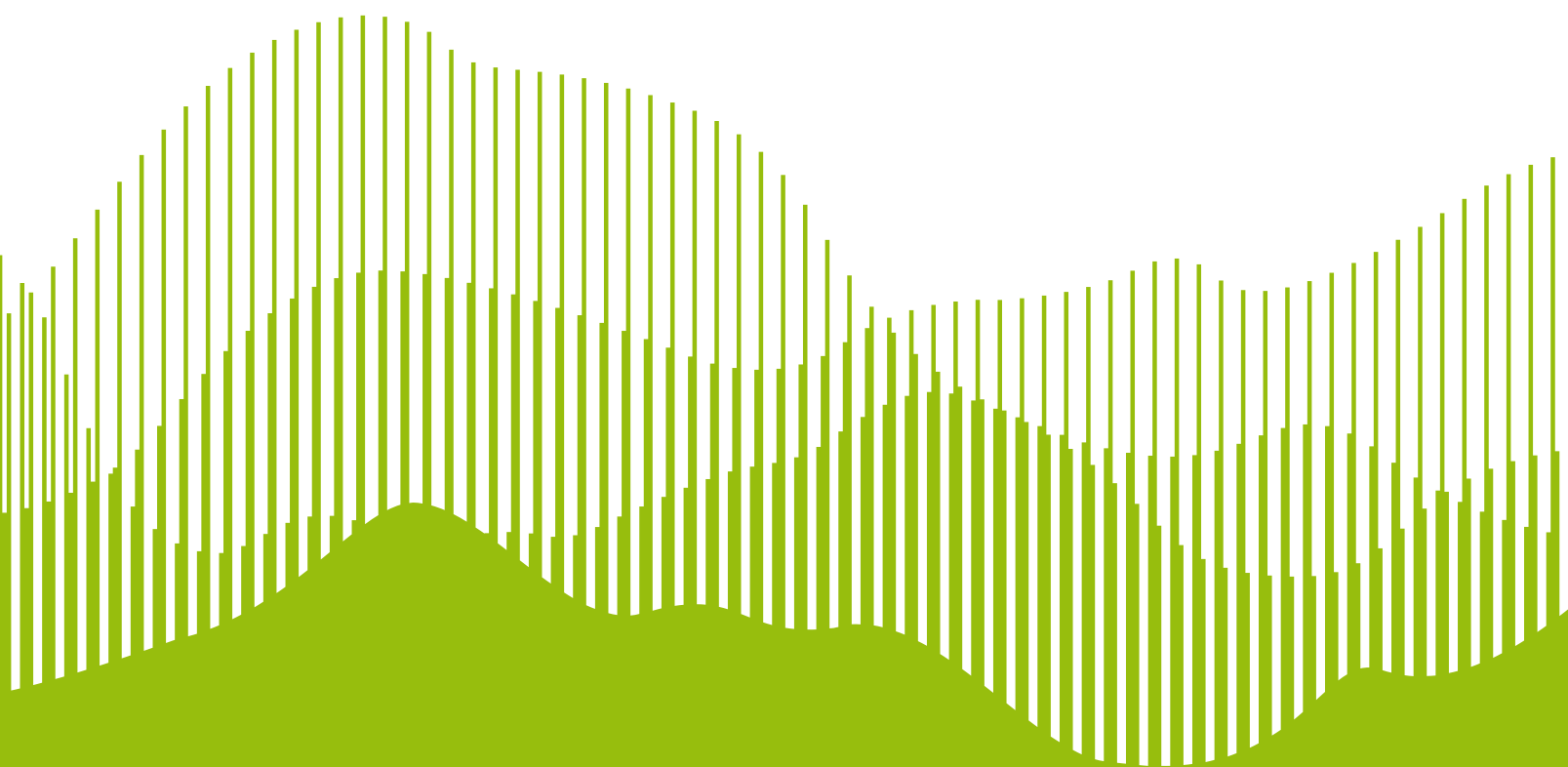
– framskrivning för år 2050

ARBETSMATERIAL 5:2007

Befolkning, sysselsättning och ekonomisk utveckling i Östra Mellansverige

– framskrivning för år 2050

ARBETSMATERIAL 5:2007

Befolkning, sysselsättning och ekonomisk utveckling i Östra Mellansverige

– framskrivning för år 2050

ARBETSMATERIAL 5:2007

Konsulter Christer Anderstig och Lina Sjölin, WSP Strategi och Analys;
Helene Norberg, Konsult & Analys

ISSN 1402-134X

RTN 2006-0046

Tryck JUSTNU, Stockholm 2007

Förord

Långsiktiga bedömningar, så kallade grundantaganden är en viktig förutsättning i den regionala utvecklingsplaneringen. I detta material redovisas de grundantaganden som tagits fram inom ramen för arbetet med en ny utvecklingsplan, RUFSS 2010. Grundantaganden anger två alternativa bedömningar av den framtida befolkningen, sysselsättningen och den ekonomiska utvecklingen för Stockholms län och övriga Östra Mellansverige. Framskrivningarna är gjorda åren 2010, 2020, 2030, 2040 och 2050 och anger intervall inom vilka det är sannolikt att utvecklingen kommer att ske.

Projektledare på RTK har varit Ann-Christine Rudström till och med februari 2007 och därefter Gunilla Rosenqvist.

Stockholm i september 2007

Gunilla Rosenqvist

Innehåll

Inledning	5
Grundantaganden	6
Modell och metod	6
Den regionala modellen rAps	6
Beräkningarna baseras på KI:s och SCB:s antaganden om omvärlden	6
Hur omvärlden påverkar Stockholmsregionen	7
Framskrivningar 2030–2050.....	8
Resultat: Östra Mellansverige år 2020 och 2030 med utblick till år 2040 och 2050.....	8
Befolkningsutveckling	9
Sysselsättning och förvärvsgrad	13
Pendlning	15
Inkomster	15
Utbildning och humankapital.....	16
Kunskapsintensiva verksamheter i näringslivet.....	17
 Alternativa fördelningar mellan länen år 2040 och 2050	19
 Framtida bostadsefterfrågan	22

Inledning

Grundantaganden anger alternativa bedömningar av den framtida befolkningen, sysselsättningen och den ekonomiska utvecklingen. Grundantaganden uttryckts kvantitativt, i siffror eller procent, och används inom den regionala utvecklingsplaneringen för att belysa strategiska frågor som exempelvis bebyggelseplanering.

Inom arbetet med nästa RUFSS har de grundantaganden som togs fram inför RUFSS 2001 reviderats. I ett första steg togs en metodstudie fram: *”Metodstudie med förslag för att ta fram grundantaganden för Stockholm-Mälardalen”*. Beräkningsresultat som sträcker sig fram till år 2010 och 2030 redovisas i promemorian *”Stockholm Mälardalen – Framskrivningar för grundantaganden”*. I ett senare skede har framskrivningen kompletterats med en trendmässig framskrivning av befolkning och sysselsättning till år 2040 och 2050, som redovisas i rapporten *”Stockholm Mälardalen – Framskrivningar till år 2050”*.

Här sammanfattas i första hand rapporten *”Stockholm Mälardalen – Framskrivningar för grundantaganden”*. Tabeller, figurer och text har emellertid kompletterats med siffror från rapporten *”Stockholm Mälardalen – Framskrivningar till år 2050”*. Avsnittet som behandlar alternativa fördelningar mellan länen, utifrån ett regionförstoringsperspektiv, härrör från den senare rapporten.

Syftet med denna sammanfattning är att ge kortfattad översikt bild över antaganden och resultat. För mer ingående redovisning och förståelse av resultat, antaganden och bakomliggande samband hänvisas till de tre promemoriorna.

Grundantaganden

Modell och metod

Den regionala modellen rAps

Grundantagandena tas fram i rAps, som är ett regionalt analys- och prognosystem där en mängd beräkningar görs utifrån fastställda samband. Ett första steg i dessa beräkningar är att definiera viktiga omvärldsfaktorer. I arbetet med grundantaganden inför nästa RUFSS är det två centrala omvärldsfaktorer som står i fokus: globaliseringens konsekvenser och migrationens utveckling.

I nästa steg anpassas dessa omvärldsfaktorer till regionen, dvs man anger hur globaliseringen och migrationen påverkar regionen. Här översätts också kvalitativa analyser till kvantitativa värden som kan läggas in i modellen. Dessa värden påverkar i hög grad beräkningsresultaten.

Därefter låter man rAps utföra beräkningarna av värden för den regionala utvecklingen. Av dessa värden väljs några ut som anses vara så centrala för utvecklingen att de ska vara ”grundantaganden” i det fortsatta arbetet med regionplaneringen.

Beräkningarna inom rAps görs i fem delmodeller:

- delmodell Befolkning, där födda, döda, åldrande och utbildade beräknas,
- delmodell Arbetsmarknad, där arbetskraftens storlek samt in- och utpendling beräknas,
- delmodell Regionalekonomi, där produktion, inkomster och arbetskraftsefterfrågan beräknas,
- delmodell Bostadsmarknad, där bostadsbyggandet beräknas, samt
- efterkommunal modell, där sysselsatt natt- och dagbefolkning, pendling mellan kommuner och kommunernas inkomster och utgifter beräknas.

Beräkningarna baseras på KI:s och SCB:s antaganden om omvärlden

Viktiga utgångspunkter för globaliseringens konsekvenser och migrationens utveckling är Konjunkturinstitutets (KI) scenarier och SCB: befolkningsprognos (från maj 2006).

KI har två scenarier för den framtida ekonomiska utvecklingen fram till år 2015 som här benämns ”hög” respektive ”låg”. De kännetecknas av en god respektive dålig anpassning till globaliseringens krav. Bakom den goda anpassningen ligger en rad förutsättningar, exempelvis, att forskning och utbildning håller en standard av världsklass, att det finns internationellt attraktiva miljöer för högförädlad ekonomisk verksamhet, att det finns miljöer som stimulerar ett vitalt nyföretagande och att det utvecklas en stark och expansiv privat tjänstesektor.

Scenario Hög kännetecknas genomgående av en mer gynnsam ekonomisk utveckling med högre produktivitet¹ och lägre arbetslöshet² än Låg. Den högre arbetslösheten i scenario

¹ 2,7 procents ökning per år i produktivitet i Hög, jämfört med 2,0 i Låg.

² 4,7 procents arbetslöshet år 2015 i Hög, jämfört med 7,0 i Låg.

Låg är en följd av att den sämre produktivitetstillväxten försämrar konkurrensförmågan. Detta påverkar också antalet sysselsatta, reallönen och därmed tillväxten i BNP, vilka alla ökar betydligt mer per år i Hög än i Låg.³

SCB har tre alternativa prognoser för befolkningen i Sverige år 2006–2050. I huvudalternativet antas ökade flöden av både in- och utvandring till och från Sverige, med ett invandringsöverskott som är särskilt stort i början av perioden och som därefter stabiliseras. I alternativ 2 bedrivs en mer restriktiv invandringspolitik, där restriktionerna i särskilt hög grad gäller invandring från mindre utvecklade länder. I det tredje alternativet slutligen, antas en mycket hög arbetskraftsinvandring särskilt från Norden, EU och andra länder med högt humankapital, medan invandringen i övrigt är på samma nivå som i huvudalternativet.

I beräkningarna för grundantagandena används SCB:s sistnämnda befolkningsalternativ för hög invandring tillsammans med KI:s alternativ Hög, och SCB:s huvudalternativ tillsammans med KI:s alternativ Låg. En bakomliggande tanke är att en god anpassning till globaliseringens krav stimulerar en ökad arbetskraftsinvandring.

Hur omvärlden påverkar Stockholmsregionen

I denna fas i arbetet tas värden fram för vad de två alternativen Hög och Låg innebär på regional nivå.

KI:s två alternativa framtidsbilder över globaliseringens inverkan på den regionala ekonomin ligger till grund för de antaganden för regionala makroindikatorer t.ex. som läggs in i rAps-modellen för Hög respektive Låg. Exempelvis antas exporten från Stockholmsregionen i genomsnitt öka med 3,3 procent per år i alternativ Hög, jämfört med 2,3 procent per år i alternativ Låg. Differensen på 1 procentenhet mellan alternativen är densamma som antagits för riket. Näringslivets investeringar i Stockholmsregionen antas årligen öka med 3,8 procent i alternativ Hög och med 2,8 procent i alternativ Låg.

SCB:s alternativ för invandringen har överförts till Stockholmsregionen genom att anta att regionernas andel av in- och utvandringen i riket är densamma som genomsnittet för åren 2000–2005. Den antagna migrationen innebär att Stockholms FA-region får ett årligt utrikes flyttnetto på drygt 10 000 personer per år i alternativ Hög, medan flyttnettot i alternativ Låg är lägre, och sjunkande.

Övriga regionala omvärldsfaktorer av vikt är:

- *Den naturliga befolkningsförändringen.* När det gäller antalet födda och avlidna tillämpas antaganden enligt SCB:s huvudalternativ för både alternativ Hög och Låg. Det innebär att antalet barn per kvinna antas öka från 1,81 år 2006 till 1,85 år 2010, för att därefter ligga konstant. Dödsriskerna antas minska för både kvinnor och män; fram till år 2015 minskar dödsrisken med 2 procent per år för såväl kvinnor som män som är yngre än 50 år, för personer äldre än 50 år reduceras dödsrisken för män något snabbare. På längre sikt sker en något långsammare reduktion av dödsriskerna.
- *Arbetsmarknaden.* I alternativ Hög antas det att utlandsfödda arbetar i lika stor utsträckning som infödda i motsvarande ålderskategori.

³ Antalet sysselsatta ökar med drygt 0,3 procent per år i Hög, jämfört med knappt 0,1 procent i Låg. Reallönen ökar med 2 procent i Hög och 1,5 procent i Låg. BNP ökar med drygt 2,5 procent i Hög och knappt 1,7 procent i Låg.

- *Regionalekonomi.* De statliga och kommunala investeringarna ökar mer i Hög än i Låg, likaså den statliga och den kommunala konsumtionen. Den sammantagna offentliga konsumtionen antas öka med omkring 0,8 procent per år, vilket ligger i nivå med KI:s antaganden. I alternativ Hög antas att den del av välfärdstjänsterna som finansieras genom avgifter ligger på en högre nivå.
- *Hushållens sammansättning och storleksklass.* Data finns på nationell nivå över fördelning av hushåll på olika storleksklasser och hushållets sammansättning när det gäller ålder, utbildning och etnisk bakgrund. Detta möjliggör att antalet hushåll i modellberäkningarna kan kompletteras med hur dessa hushåll ser ut.

Framskrivningar 2030–2050

Det är förknippat med en mycket stor osäkerhet att förutsäga hur arbetsmarknaden kommer att utvecklas på nästan 50 års sikt. Det är dock möjligt att göra antaganden om ett antal av de grundläggande faktorer som påverkar arbetsmarknaden på lång sikt. Bland dessa hör antaganden om den framtida befolkningen som i sin tur baseras på framtida födelsetal, dödstal och migration. Därutöver tillkommer antaganden om framtida arbetskraftsdeltagande, arbetslöshet, frånvaro och arbetstid. Genom en framskrivning av befolkningen med antaganden för dessa faktorer är det möjligt att ge en grov bild av det framtida arbetskraftsutbudet.

Framskrivningen av befolkningen från år 2030 till 2050 beräknas med exogena antaganden för både inrikes och utrikes migration. Den inrikes migrationen baseras på ett genomsnitt av FA-regionernas in- och utflyttning för perioden 2020–2030. Den utrikes migrationen beräknas på samma sätt som för framskrivningen till år 2030, dvs regionernas andel av rikets in- och utvandring är densamma som genomsnittet för åren 2000–2005. Övriga demografiska parameterantaganden (fruktsamhetstal och dödsrisiker) följer SCB:s huvudalternativ, på samma sätt som vid framskrivningen till 2030.

Samma makroekonomiska scenarioantaganden används som för perioden 2020–2030. Bostadsbyggandet modellberäknas, med fördelning på kommuner enligt det historiska mönstret (bostadsbyggandet de senaste 4 åren).

Dessa framskrivningar innebär i huvudsak en trendmässig utveckling, både för respektive län totalt, och inom respektive län⁴.

Resultat: Östra Mellansverige år 2020 och 2030 med utblick till år 2040 och 2050

Resultatet av beräkningarna redovisas i tre delar i ursprungsrapporten ”Stockholm Mälardalen – Framskrivningar för grundantaganden”. I den första delen ges en översikt av befolkning, arbetsmarknad och ekonomi för de fem Mälardalslänen samt Östergötlands och Gävleborgs län. Dessa sju län bildar tillsammans Östra Mellansverige. I den andra delen redovisas mer detaljerade tabeller som beskriver den beräknade utvecklingen för Stockholms län. I den tredje delen redovisas den beräknade befolkningen i Stockholms län till år 2050.

⁴ Begreppet ”trend” har i detta sammanhang en speciell innebörd och skall tolkas som den utvecklingsbana som är resultatet av den modellbaserade framskrivningen till år 2030.

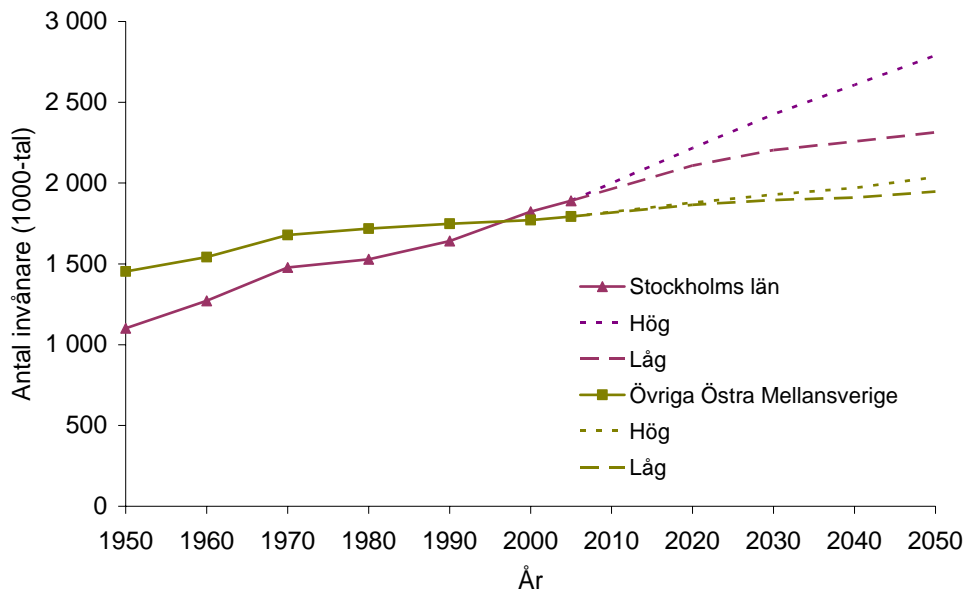
I denna sammanfattning redovisas endast den första delen, dvs översikten av befolkning, arbetsmarknad och ekonomi för de sju länen i Östra Mellansverige. Tabeller, figurer och text har kompletterats med siffror avseende år 2040 och 2050 från rapporten ”Stockholm Mälardalensregionen – Framskrivningar för grundantaganden till år 2050”.

Befolkningsutveckling

Stockholms län står för befolkningsökningen ...

Befolkningen i hela Östra Mellansverige ökar med drygt 400 000 personer fram till år 2020 och med 670 000 fram till år 2030 i alternativ Hög. Av dessa står Stockholms län för merparten; 326 000 personer år 2020 och 535 000 år 2030. År 2050 beräknas Stockholms läns befolkning uppgå till närmare 2,8 miljoner människor i alternativ Hög respektive drygt 2,3 miljoner människor i alternativ Låg.

Figur 1 Befolkningsutveckling i Stockholms län respektive övriga Östra Mellansverige år 1950 till år 2050 enligt alternativ Låg respektive Hög

Tabell 1 Total befolkning i Östra Mellansverige 2005–2050. 1000-tal

Alternativ Hög	2005	2020	2030	2040	2050
Stockholms län	1890	2 216	2 425	2 607	2 789
Uppsala län	304	340	361	380	399
Södermanlands län	262	282	297	311	331
Örebro län	274	279	280	279	282
Västmanlands län	261	277	289	301	318
Totalt Mälardalen	2991	3 394	3 652	3 878	4 119
Östergötlands län	416	436	444	449	460
Gävleborgs län	276	265	258	250	248
Totalt Östra Mellansverige	3683	4 095	4 354	4 577	4 827
Riket totalt	9 048	9 816	10 368	10 789	11 232
Mälardalens andel	33%	35%	35%	36%	37%
Östra Mellansveriges andel	41%	42%	42%	42%	43%

Befolkning, sysselsättning och ekonomisk utveckling i Östra Mellansverige

Alternativ Låg	2005	2020	2030	2040	2050
Stockholms län	1890	2 108	2 205	2 258	2 315
Uppsala län	304	330	343	350	356
Södermanlands län	262	280	290	299	314
Örebro län	274	279	278	275	272
Västmanlands län	261	277	287	296	310
Totalt Mälardalen	2991	3 274	3 403	3 478	3 567
Östergötlands län	416	435	441	444	453
Gävleborgs län	276	265	257	246	242
Totalt Östra Mellansverige	3683	3 974	4 101	4 168	4 262
Riket totalt	9 048	9 680	10 048	10 267	10 502
Mälardalens andel	33%	34%	34%	34%	34%
Östra Mellansveriges andel	41%	41%	41%	41%	41%

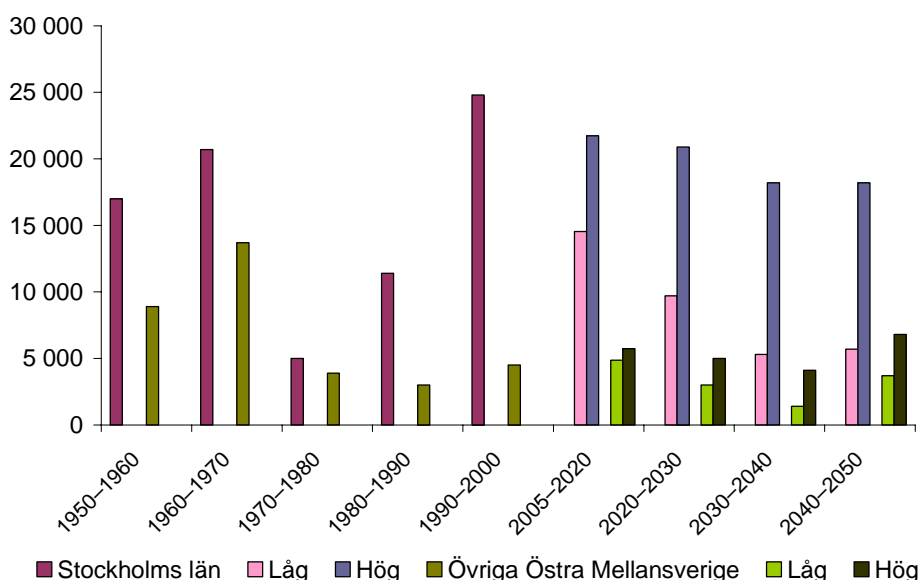
... men förmågan att anpassa sig till globaliseringen är avgörande

Skillnaden i befolkning mellan Hög och Låg år 2020 är nästan lika stor som skillnaden mellan Hög och Låg för hela riket, dvs den sämre förmågan att anpassa sig till globaliseringen påverkar regionen i relativt hög utsträckning.

Flyttströmmarna varierar mellan alternativen, särskilt i Stockholms län

I alternativ Hög beräknas befolkningen i Stockholms län öka med i genomsnitt ca 20 000 personer per år. Det innebär en absolut ökningstakt som är i nivå med utvecklingen på 1960-talet, men lägre än under 1990-talet. I övriga Östra Mellansverige beräknas befolkningen öka med ca 5 000 personer per år i alternativ Hög, vilket är i nivå med utvecklingen under 1990-talet.

Figur 2 Genomsnittlig årlig befolkningsförändring i Östra Mellansverige per period, historiskt och i framskrivningen enligt alternativ Låg och Hög

Befolkning, sysselsättning och ekonomisk utveckling i Östra Mellansverige

Tabell 2 Genomsnittlig årlig befolkningsförändring per period

Alternativ Hög	1950– 1960	1960– 1970	1970– 1980	1980– 1990	1990– 2000	2005– 2020	2020– 2030	2030– 2040	2040– 2050
Stockholms län	17 000	20 700	5 000	11 400	24 800	21 733	20 900	18 200	18 200
Uppsala län	1 300	5 000	2 600	2 500	3 500	2 400	2 100	1 900	1 900
Södermanlands län	1 400	2 000	500	300	600	1 333	1 500	1 400	2 000
Örebro län	1 500	1 500	-300	-100	100	333	100	-100	300
Västmanlands län	2 900	2 700	0	-200	300	1 067	1 200	1 200	1 700
Totalt Mälardalen	24 100	31 900	7 800	13 900	29 300	26 867	25 800	22 600	24 100
Östergötlands län	1 000	2 500	1 000	1 000	1 300	1 333	800	500	1 100
Gävleborgs län	800	0	100	-500	-1 300	-733	-700	-800	-200
Totalt Östra Mellansverige	25 900	34 400	8 900	14 400	29 300	27 467	25 900	22 300	25 000
Alternativ Låg	1950– 1960	1960– 1970	1970– 1980	1980– 1990	1990– 2000	2005– 2020	2020– 2030	2030– 2040	2040– 2050
Stockholms län	17 000	20 700	5 000	11 400	24 800	14 533	9 700	5 300	5 700
Uppsala län	1 300	5 000	2 600	2 500	3 500	1 733	1 300	700	600
Södermanlands län	1 400	2 000	500	300	600	1 200	1 000	900	1 500
Örebro län	1 500	1 500	-300	-100	100	333	-100	-300	-300
Västmanlands län	2 900	2 700	0	-200	300	1 067	1 000	900	1 400
Totalt Mälardalen	24 100	31 900	7 800	13 900	29 300	18 867	12 900	7 500	8 900
Östergötlands län	1 000	2 500	1 000	1 000	1 300	1 267	600	300	900
Gävleborgs län	800	0	100	-500	-1 300	-733	-800	-1 100	-400
Totalt Östra Mellansverige	25 900	34 400	8 900	14 400	29 300	19 400	12 700	6 700	9 400

Befolkningsförändringen består av skillnaden mellan födda och avlidna samt nettoinflyttningen. I Stockholms län förväntas i alternativ Låg ett minskande flyttnetto som blir en rejäl nettoutflyttning år 2030. Stockholm, liksom Uppsala, uppvisar å andra sidan en kraftig ökning i flyttnettot i alternativ Hög. Stockholms län kan således förväntas ställas inför såväl betydande inflyttningsoverskott som utflyttning.

På än längre sikt (år 2030–2050) beräknas Stockholms läns nettoutflyttning stabilisera sig kring 0 i alternativ Låg och kring 9 000 personer/år i alternativ Hög.

I övriga län är skillnaden mellan alternativen när det gäller flyttnettot mer begränsade även om det i merparten av länen minskar något i Låg, och för vissa som exempelvis i Örebro och framförallt Gävleborg är minskningen relativt kraftig. Dessa två län förväntas även i Hög få minskat flyttnetto, och ställs enligt beräkningarna inför utflyttning vid såväl en god som dålig anpassning till globaliseringen.

Stockholm och Uppsala skiljer sig också åt i jämförelse med de andra länen genom att det är betydligt fler som föds än som avlider. Övriga län har ett mer jämnt förhållande och i Örebro och framförallt Gävleborgs län är förhållandet det motsatta. Detta förväntas bestå fram till 2020 och 2030, samt på än längre sikt.

En gynnsam demografisk situation även fortsättningsvis ...

Stockholm beräknas få en relativt gynnsam demografisk situation. I samtliga län i Östra Mellansverige förväntas befolkningen i arbetsför ålder öka fram till 2020 och 2030 i alternativ Hög. Undantaget är Gävleborgs län. I alternativ Låg antas antalet personer i dessa åldrar även minska i Örebro och Östergötlands län. Vilket är ett mönster som håller i sig även på längre sikt.

Av rikets ökning i denna åldersgrupp hamnar huvuddelen i Östra Mellansverige, varav merparten i Stockholms län som därigenom relativt övriga riket förväntas få en gynnsam demografisk situation.

”Försörjningskvoten”, dvs antalet ungdomar och äldre (0–19, 65+) per person i yrkesverksam ålder (20–64), är redan år 2005 relativt sett mer gynnsam i Östra Mellansverige (67 procent) än i riket (70 procent) och det relativt sett gynnsamma läget förväntas bestå. Det finns dock en stor variation mellan länen, där Stockholms och Uppsala län ligger klart under riksgenomsnittet medan de andra länen har en försörjningskvot över riksgenomsnittet.

... men försörjningsbördan ökar ändå

Försörjningskvoten ökar kontinuerligt för alla under hela perioden, och den ökar ännu snabbare i alternativ Låg. Trots den höga förvärvsgraden och ökningen av befolkningen i arbetsför ålder, så stiger befolkningen utanför arbetsför ålder ännu mer. Detta beror på att de stora kullarna från 60-talet blir pensionärer och att de många 90-talisterna får barn.

En bidragande orsak till att försörjningskvoten ökar långsammare i alternativ Hög är den högre invandringen, som dessutom har ett större inslag av arbetskraftsinvandring. Tabell 3 visar andelen utlandsfödda av total befolkning år 2005, 2020 och 2030. Denna uppgift har inte tagits fram på längre sikt.

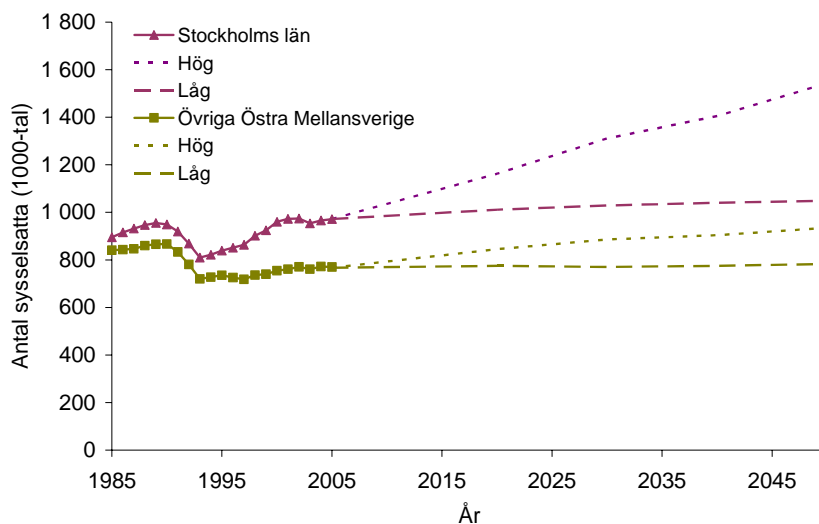
Tabell 3 Andel utlandsfödda av total befolkning i Östra Mellansverige 2005–2030. Procent.

Alternativ Hög	<i>2005</i>	<i>2020</i>	<i>2030</i>
Stockholms län	18,7	21,4	22,2
Uppsala län	11,8	12,5	12,7
Södermanlands län	12,4	13,9	14,5
Örebro län	10,6	14,0	15,8
Västmanlands län	14,0	16,3	17,6
Totalt Mälardalen	17,7	20,3	21,2
Östergötlands län	9,7	10,8	11,3
Gävleborgs län	6,6	9,8	11,8
Totalt Östra Mellansverige	15,9	18,6	19,6
Riket totalt	12,4	15,7	17,4
Alternativ Låg	<i>2005</i>	<i>2020</i>	<i>2030</i>
Stockholms län	18,7	20,4	20,2
Uppsala län	11,8	11,9	11,5
Södermanlands län	12,4	13,1	12,9
Örebro län	10,6	13,2	14,0
Västmanlands län	14,0	15,6	16,1
Totalt Mälardalen	17,7	19,3	19,1
Östergötlands län	9,7	10,1	9,7
Gävleborgs län	6,6	9,1	10,4
Totalt Östra Mellansverige	15,9	17,6	17,5
Riket totalt	12,4	14,7	15,6

Sysselsättning och förvärvsgrad

I Figur 3 och Tabell 4 visas framskrivningen av sysselsatt dagbefolkning. I figuren kan vi bland annat se att sysselsättningen i Stockholms län idag är tillbaka på samma nivå som den var runt år 1990. I övriga Östra Mellansverige har inte återhämtningsförmågan varit lika god.

Figur 3 Sysselsatt dagbefolkning i Östra Mellansverige år 1985 till år 2050 enligt alternativ Låg respektive Hög

Tabell 4 Förvärvsarbetande dagbefolkning i Östra Mellansverige 2005–2050. 1000-tal.

Alternativ Hög	2005	2020	2030	2040	2050
Stockholms län	972	1162	1311	1405	1543
Uppsala län	126	143	153	161	174
Södermanlands län	107	117	124	127	133
Örebro län	124	131	134	130	131
Västmanlands län	112	123	130	134	140
Totalt Mälardalen	1435	1676	1852	1957	2121
Östergötlands län	182	205	218	230	237
Gävleborgs län	121	126	127	122	120
Totalt Östra Mellansverige	1739	2007	2197	2309	2478
Alternativ Låg	2005	2020	2030	2040	2050
Stockholms län	972	1011	1029	1040	1049
Uppsala län	126	129	131	134	138
Södermanlands län	107	109	110	113	116
Örebro län	124	122	119	118	114
Västmanlands län	112	117	117	119	122
Totalt Mälardalen	1435	1488	1506	1524	1539
Östergötlands län	182	186	187	189	194
Gävleborgs län	121	112	106	102	99
Totalt Östra Mellansverige	1739	1786	1799	1815	1832

Östra Mellansverige står för majoriteten av sysselsättningsökningen i riket

Östra Mellansverige beräknas stå för 61 procent av sysselsättningsökningen i hela landet till år 2020 och 63 procent till år 2030 i alternativ Hög. I alternativ Hög, med en god anpassning till globaliseringen, ökar sysselsättningen i Östra Mellansverige med 268 000 till år 2020 och med 458 000 till år 2030, med basår 2004.

År 2050 beräknas den sysselsatta dagbefolkningen i Stockholms län uppgå till drygt 1,5 miljoner personer i alternativ Hög. I alternativ Låg är motsvarande siffra drygt 1 miljon.

Även i alternativ Låg, med sämre anpassning till globaliseringen, står Östra Mellansverige för cirka hälften av den totala sysselsättningsökningen i riket. I detta alternativ ökar sysselsättningen i Östra Mellansverige med endast 47 000 till år 2020 och med 60 000 till år 2030, men ökningen i hela riket är relativt liten; drygt 0,1 procent per år 2004–2020, och mindre än 0,1 procent per år 2020–2030.

Sysselsättningen ökar kraftigt tack vare invandringen

Sysselsättningsökningen i alternativ Hög beräknas ligga betydligt högre än vad Konjunkturinstitutet antar; 0,6 procent per år. Orsaken till detta är ett antaget större utbud på arbetskraft, både till följd av antagandet om en större nettoinvandring och att förvärvsgraden i denna grupp ökar. Alternativ Hög innebär att förvärvsgraden i Östra Mellansverige ökar till närmare 83 procent år 2020 och drygt 85 procent år 2030.

För att uppnå dessa höga nivåer antas att de utlandsfödda i betydligt högre grad än idag är yrkesarbetande, och detta antagande gäller i såväl alternativ Hög som Låg. En jämförelse mellan Tabell 5 och Tabell 3 visar att de utlandsföddas andel av den förvärvsarbetande befolkningen är högre än dess andel av den totala befolkningen i alternativ Hög till skillnad från i dagsläget och i alternativ Låg. De utlandsföddas andel av förvärvsarbetande nattbefolkning har inte tagits fram på längre sikt än år 2030.

Tabell 5 Utlandsföddas andel av förvärvsarbetande nattbefolkning i Östra Mellansverige 2004–2030. Procent.

Alternativ Hög	2004	2020	2030
Stockholms län	17,8	22,9	24,3
Uppsala län	11,2	12,7	13,2
Södermanlands län	11,1	13,8	15,0
Örebro län	8,8	14,1	16,0
Västmanlands län	12,4	16,8	17,9
Totalt Mälardalen	15,4	20,0	21,4
Östergötlands län	8,3	11,6	12,2
Gävleborgs län	5,7	8,4	11,8
Totalt Östra Mellansverige	13,9	18,4	19,9
Riket totalt	11,3	16,5	18,5
Alternativ Låg	2004	2020	2030
Stockholms län	17,8	20,4	20,6
Uppsala län	11,2	11,3	11,1
Södermanlands län	11,1	12,0	12,2
Örebro län	8,8	12,1	12,9
Västmanlands län	12,4	15,0	15,3
Totalt Mälardalen	15,4	17,7	17,9
Östergötlands län	8,3	9,8	9,5
Gävleborgs län	5,7	7,8	9,9
Totalt Östra Mellansverige	13,9	16,2	16,6
Riket totalt	11,3	14,4	15,4

Pendling

Pendlingen ökar i alternativ Hög

Nettopendling är differensen mellan den förvärvsarbetande dag- och nattbefolkningen. Enligt alternativ Hög förväntas en ökad nettoinpendling både till Stockholms län och Östra Mellansverige. Detta alternativ speglar ett ökat pendlingsutbyte mellan Stockholms län och övriga län i Östra Mellansverige.

Minskad inpendling i alternativ Låg

I alternativ Låg däremot, minskar inpendlingen såväl till Stockholms län som till övriga Östra Mellansverige totalt, medan utpendlingen förväntas vara konstant. Enligt alternativ Låg kan således en minskad inpendling förväntas till Stockholms län från regioner utanför Östra Mellansverige. Nettoinpendlingen till Stockholms län minskar i Låg med 15 000 mellan år 2004 och 2030, medan den ökar med nära 30 000 personer i Hög under samma tidsperiod. Mönstret beräknas hålla i sig till år 2040 och 2050.

Tabell 6 Nettopendling i Östra Mellansverige 2005–2050. 1000-tal.

Alternativ Hög	2005	2020	2030	2040	2050
Stockholms län	56	67	82	78	82
Uppsala län	-19	-22	-28	-27	-22
Södermanlands län	-11	-13	-15	-16	-26
Örebro län	0	-2	-3	-2	-2
Västmanlands län	-5	-6	-9	-13	-13
Totalt Mälardalen	15	24	27	20	19
Östergötlands län	-3	-5	-8	-1	-2
Gävleborgs län	-2	-2	-3	-3	-1
Totalt Östra Mellansverige	11	17	16	16	16
Alternativ Låg	2005	2020	2030	2040	2050
Stockholms län	56	35	38	41	36
Uppsala län	-19	-18	-19	-17	-17
Södermanlands län	-11	-9	-10	-11	-8
Örebro län	0	-1	-2	0	2
Västmanlands län	-5	-5	-7	-8	-11
Totalt Mälardalen	15	2	0	5	2
Östergötlands län	-3	-2	0	-2	-1
Gävleborgs län	-2	-1	0	0	0
Totalt Östra Mellansverige	11	-1	0	3	1

Inkomster

Inkomsterna i Mälardalen ökar mer än i riket

I hela riket beräknas inkomsterna öka årligen med runt 2,9 procent i alternativ Hög och med omkring 2,2 procent i alternativ Låg. Ökningstakten i Östra Mellansverige beräknas ligga på runt 3,5 procent i alternativ Hög, och 2,7 procent i alternativ Låg. Inkomstuppgifter har inte tagits fram på längre sikt än år 2030.

Även per capita ökar inkomsterna mer än i riket. Skillnaden i inkomst per capita i riket och i Mälardalen ökar därmed under hela perioden.

Tabell 7 Förvärvsinkomst per capita och år i Östra Mellansverige 2005–2030. Tusen kr

Alternativ Hög	2005	2020	2030
Stockholms län	171	243	339
Uppsala län	148	197	280
Södermanlands län	141	177	222
Örebro län	139	176	221
Västmanlands län	142	184	225
Totalt Mälardalen	161	223	306
Östergötlands län	139	190	241
Gävleborgs län	141	174	209
Totalt Östra Mellansverige	157	216	293
Riket totalt	147	192	254
Mälardalen jfr riket	110%	116%	120%
Östra Mellansverige jfr riket	107%	112%	116%
Alternativ Låg	2005	2020	2030
Stockholms län	171	221	298
Uppsala län	148	182	248
Södermanlands län	141	164	200
Örebro län	139	165	198
Västmanlands län	142	170	202
Totalt Mälardalen	161	203	269
Östergötlands län	139	177	215
Gävleborgs län	141	166	191
Totalt Östra Mellansverige	157	198	258
Riket totalt	147	177	225
Mälardalen jfr riket	110%	114%	120%
Östra Mellansverige jfr riket	107%	111%	115%

Utbildning och humankapital

Den höga utbildningsnivån ökar ytterligare ...

Den högre genomsnittliga per capita-inkomsten i Östra Mellansverige, jämfört med riket, speglar bland annat att regionens arbetsmarknad och näringsliv har en högre kunskapsintensitet än genomsnittet för riket.

Den kunskapskrävande arbetsmarknaden syns också i andelen högutbildade, och denna andel förväntas öka ytterligare. År 2005 var andelen högutbildade av alla personer i åldersgruppen 20–64 år 25 procent i Stockholms län, 21 procent i Östra Mellansverige och knappt 19 procent i riket. I alternativ Hög beräknas denna andel år 2020 vara 37 procent i Stockholms län, 31 procent i Östra Mellansverige och närmare 29 procent i riket. År 2030 har andelen ökat ytterligare till knappt 40 procent i Stockholms län, drygt 34 procent i Östra Mellansverige och nästan 33 procent i riket totalt.

Andelen högutbildade skiljer sig inte mycket åt mellan alternativ Hög och Låg. Detta beror för det första på antagandet att det inte finns någon skillnad mellan alternativen i fråga om sannolikheten för en individ (med specifika egenskaper med avseende på ålder, kön och födelse-land) att skaffa en viss utbildning. För det andra innebär den större befolkningen i alternativ Hög att andelen högutbildade tenderar att dämpas något av att

andelen högutbildade hos de invandrade antas vara något lägre än hos den övriga befolkningen.

Andelen lågutbildade, dvs personer med kortare utbildning än 3-årigt gymnasium, är lägre i Östra Mellansverige än i övriga riket. Denna grupp förväntas minska mycket kraftigt, men minskningen går något snabbare i riket jämfört med Östra Mellansverige, speciellt i alternativ Hög. Detta beror på de lågutbildade i övriga delar av landet har en högre genomsnittsålder, och att andelen lågutbildade antas vara högre bland de invandrade än den övriga befolkningen.

... men räcker utbildningsplatserna? ... och har de tillräckligt hög kvalitet och rätt inriktning?

Den sammantagna bilden är att antalet högutbildade förväntas öka kraftigt, samtidigt som de lågutbildade minskar. Denna förändring av befolkningens utbildningsbakgrund är en nödvändig förutsättning för expansionen av kunskapsintensiva verksamheter i alternativ Hög. Denna utveckling får emellertid inte bara konsekvenser för arbetsmarknad och näringsliv. Sannolikt får det också konsekvenser i en rad andra avseenden, exempelvis i fråga om bostadsefterfrågan, hushållens konsumtionsmönster m m.

En grundläggande förutsättning som måste vara uppfylld för att denna ökning av högutbildade ska kunna realiseras är tillräcklig kapacitet i systemet för högre utbildning tillsammans med ett tillräckligt stort flyttnetto av högutbildade. Detta gäller särskilt i Stockholms län. I alternativ Hög beräknas antalet högutbildade öka med närmare 13 000 per år till år 2020. De senaste fem åren, 2001–2005, har dock antalet högutbildade i länet endast ökat med drygt 10 000 per år. En förstärkning är därför nödvändig, antingen genom ökad utbildningskapacitet eller genom ökad inflyttning av högutbildade. Beräkningarna för alternativ Hög visar att ca hälften av den årliga nettoflyttningen består av högutbildade. Det överstiger endast marginellt den faktiska nettoflyttningen av högutbildade 2001–2005.

Detta betyder att det finns ett behov av att öka kapaciteten i länets utbildningssystem för att kunna realisera det tillskott på ytterligare omkring 2 000 till 3 000 högutbildade per år som beräkningarna förutsätter. Därutöver måste den utbildning som ges både ha god kvalitet och inte minst lämplig inriktning.

Beräkningarna för grundantagandena indikerar att de största tillskotten av högutbildade är inriktade mot teknik och naturvetenskap, pedagogik, samt vård och medicin. Detta speglar inom vilka branscher och verksamheter den ökade efterfrågan på högutbildade kommer att bli mest märkbar, enligt beräkningarna.

Kunskapsintensiva verksamheter i näringslivet

En specialisering på kunskapsintensiva tjänster även fortsättningsvis

Mälardalens specialisering på kunskapsintensiva verksamheter avser främst finansiella tjänster och övriga kunskapsintensiva tjänster. De är koncentrerade till Stockholms län, som svarar för 80–90 procent av Östra Mellansveriges sysselsättning inom dessa verksamheter.

Östra Mellansverige, och framför allt Stockholms län, beräknas även fortsättningsvis vara specialiserade inom kunskapsintensiva tjänster i både alternativ Hög och Låg.

Befolkning, sysselsättning och ekonomisk utveckling i Östra Mellansverige

Sysselsättningen inom finansiella tjänster ökar med 9 000 personer i riket mellan år 2005 och 2020, varav 5 000 i Stockholms län. Ökningen antas bli måttlig bland annat till följd av en mer omfattande användning av informations- och kommunikationsteknik.

Inom övriga kunskapsintensiva tjänster beräknas sysselsättningen i riket öka med 95 000 personer mellan år 2005 och 2020, varav mer än hälften antas äga rum i Östra Mellansverige och huvuddelen i Stockholms län. I alternativ Låg är motsvarande sysselsättningsökning 29 000 personer i riket, varav Östra Mellansverige står för drygt hälften.

Mellan år 2020 och 2030 förväntas enligt alternativ Hög en fortsatt ökning av Östra Mellansveriges andel av sysselsättningen i riket, såväl inom kunskapsintensiva tjänster som totalt i näringslivet, medan de är oförändrade i alternativ Låg. I båda alternativen ökar Stockholms läns andel av Östra Mellansveriges sysselsättning.

Alternativa fördelningar mellan länen år 2040 och 2050

Framskrivningarna 2030–2050 innebär i huvudsak en trendmässig utveckling för respektive län, givet länens utveckling enligt framskrivningen fram till år 2030. Framskrivningarna fångar inte de förändringar i fördelningen av befolkning och sysselsättning mellan länen som bland annat kan påverkas av en fortsatt, länsöverskridande, regionförstoring.

Vilken fortsatt regionförstoring som är rimlig att räkna med för perioden 2030–2050 hänger i första hand samman med det framtida transportsystemets utformning och egenskaper, och hur väl bostadsmarknaden fungerar. Det saknas idag underlag för att göra några preciserade antaganden i dessa avseenden. Det kan ändå vara värdefullt att ge huvuddragen för alternativa fördelningar av befolkning och sysselsättning mellan länen, till den som blir resultatet av framskrivningen.

Här redovisas två alternativa fördelningar. Alternativ 1 innebär i huvudsak en framskrivning utifrån de tendenser till omfördelning inom Östra Mellansverige som kunnat observeras de senaste 10–15 åren.

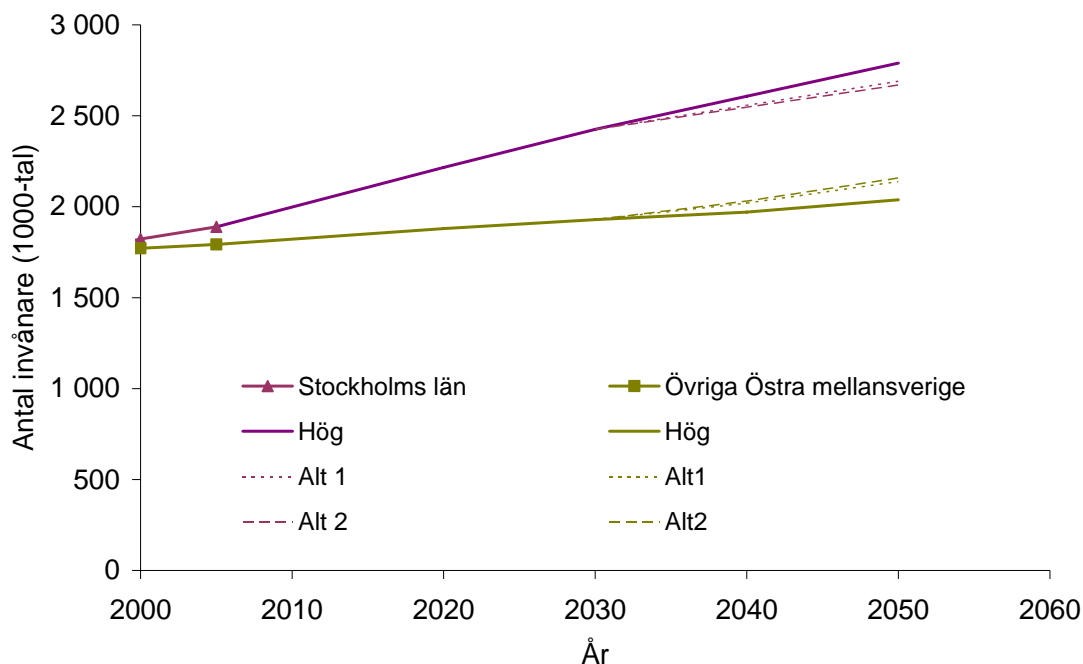
1. Flyttningsbenägenheten (in-/utflyttade per 1 000 invånare) mellan Stockholms län och Mälardalen har ökat med runt 25 procent de senaste 25 åren.
2. Ännu snabbare ökar arbetspendlingen från Mälardalen till Stockholms län.
3. Utflyttningen från Stockholms län sker i växande grad till de kommuner i Östra Mellansverige som gynnas av transportsystemets utbyggnad.
4. Arbetspendlingen till Stockholm sker på allt längre avstånd, i takt med att orter erbjuder en attraktiv kombination av pendlings- och boendekostnader.

Alternativ 2 utgår från modellberäknade lokaliseringseffekter av planerade och tilltänkta åtgärder i transportsystemet, som kan vara genomförda fram till år 2030. Enligt dessa kalkyler sker de största omfördelningseffekterna i nord-sydlig riktning, med positiva lokaliseringseffekter i Östergötlands och Gävleborgs län.

I Alternativ 1 antas befolkningen i Stockholms län omfördelas med 50 tusen personer år 2040 och med 100 tusen personer år 2050. Omfördelningen sker främst till Västmanlands, Södermanlands och Örebro län. I Alternativ 2 omfördelas 60 tusen personer år 2040 och 120 tusen år 2050. Omfördelningen sker främst till Östergötlands, Gävleborgs och Västmanlands län.

I Figur 4 visas befolkningen i Stockholms län samt övriga Östra Mellansverige år 2000–2050 i alternativ Hög med omfördelning enligt Alternativ 1 och Alternativ 2.

Figur 4 Befolkning i Stockholms län samt övriga Östra Mellansverige 2000–2050 i alternativ Hög och med omfördelning mellan länen

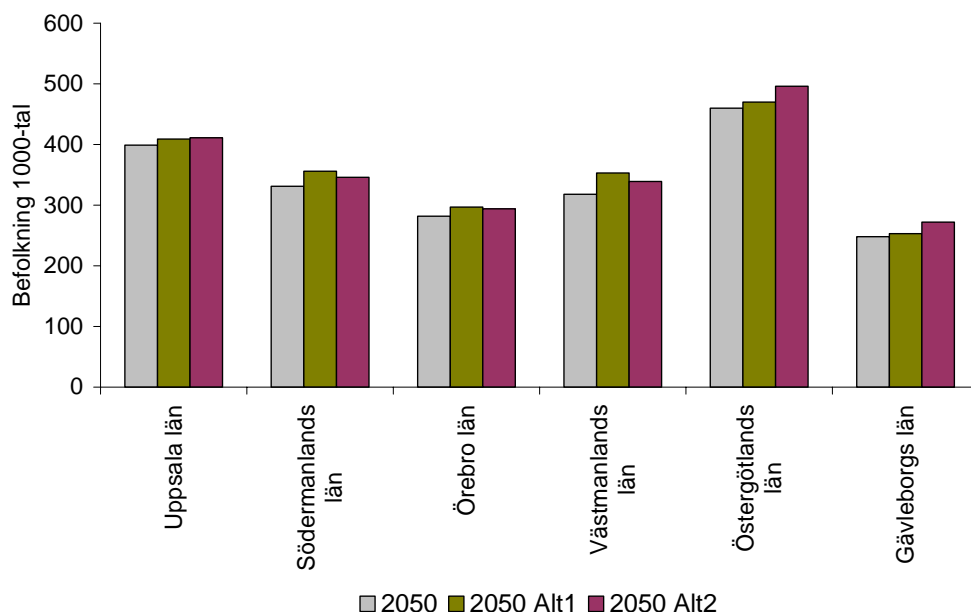
I Tabell 8 redovisas ett räkneexempel för dessa två alternativ för omfördelning av befolkning från Stockholms län. I Figur 5 visas befolkningen år 2050 i länen (utom Stockholms län) enligt den ursprungliga framskrivningen (alternativ Hög) och med omfördelning enligt Alternativ 1 och Alternativ 2.

Tabell 8 Total befolkning i Östra Mellansverige år 2030–2050, med omfördelning från Stockholms län. 1000-tal.

Alternativ 1	2030 Hög	2040 Hög	2050 Hög
Stockholms län	2425	2557	2689
Uppsala län	361	385	409
Södermanlands län	297	324	356
Örebro län	280	287	297
Västmanlands län	289	319	353
Totalt Mälardalen	3652	3871	4104
Östergötlands län	444	454	470
Gävleborgs län	258	253	253
Totalt Östra Mellansverige	4354	4577	4827

Alternativ 2	2030 Hög	2040 Hög	2050 Hög
Stockholms län	2425	2547	2669
Uppsala län	361	386	411
Södermanlands län	297	319	346
Örebro län	280	285	294
Västmanlands län	289	312	339
Totalt Mälardalen	3652	3849	4059
Östergötlands län	444	467	496
Gävleborgs län	258	262	272
Totalt Östra Mellansverige	4354	4578	4827

Figur 5 Befolkningen i länen i Östra Mellansverige (utom Stockholms län) år 2050 enligt den ursprungliga framskrivningen (Hög) samt med omfördelning enligt Alternativ 1 och Alternativ 2, 1000-tal

Som konsekvens av befolkningens omfördelning beräknas sysselsättningen inom sektor B, Befolkningsservice, omfördelas proportionellt. Däremot antas ingen omfördelning av sysselsättningen i de båda andra sektorerna. År 2050 innebär detta att runt 40 000 inom sektor B omfördelas från Stockholms län.

Tabell 9 Förförvarsarbetande dagbefolkning i tre sektorer 2040 och 2050. Omfördelning av sysselsatta i B=Befolkningsservice enligt omfördelning av befolkning. 1000-tal.

Omfördelning B	Alternativ 1				Alternativ 2			
	B	F	Ö	Totalt	B	F	Ö	Totalt
2040 Hög								
Stockholms län	883	327	178	1388	879	327	178	1384
Uppsala län	121	18	24	163	121	18	24	163
Södermanlands län	83	10	37	130	82	10	37	129
Örebro län	84	12	36	132	84	12	36	132
Västmanlands län	85	12	42	139	83	12	42	137
Östergötlands län	144	26	61	231	148	26	61	235
Gävleborgs län	75	10	38	123	78	10	38	126
2050 Hög								
Stockholms län	953	381	174	1508	946	381	174	1501
Uppsala län	133	21	23	177	134	21	23	178
Södermanlands län	92	11	37	140	89	11	37	137
Örebro län	89	13	34	136	88	13	34	135
Västmanlands län	94	14	42	150	91	14	42	147
Östergötlands län	151	30	59	240	160	30	59	249
Gävleborgs län	76	11	35	122	81	11	35	127

Framtida bostadsefterfrågan

Baserat på befolkningsframskrivningarna i grundantagandena har RTK med hjälp av en statistisk modell tagit fram en framskrivning av framtida bostadsefterfrågan i Stockholms län. Motsvarande har inte gjorts för Övriga Östra Mellansverige. Men med utgångspunkt i grundantagandena kan vi ändå säga följande:

Efterfrågan på nya bostäder hänger intimt samman med tillkommande antal hushåll, särskilt i områden där tillgången till lediga bostäder idag är låg. Enligt framskrivningarna ökar antalet hushåll i Östra Mellansverige mellan år 2005 år 2030 med 330 000 i alternativ Låg och med 470 000 i alternativ Hög. Strax under hälften av ökningen beräknas tillfalla Stockholms län.

Den genomsnittliga hushållsstorleken i regionen beräknas minska, från 2,2 personer år 2005 till 2,0 personer år 2030 i alternativ Hög och 2,1 personer i alternativ Låg. Vilket gör det rimligt att anta att efterfrågan på mindre bostäder kommer att öka i regionen.

ISSN 1402-134X
RTN 2006-0046